

Ender Kaap, Rottumeroog Oostkaap, Oosterend

Noordkaap, Boschplaat

Griend

Klein maritiem erfgoed sterkt identiteit Waddenzee

door Egge Knol

Naast de eerbiedwaardige hoge vuurtorens kent het waddengebied ook klein maritiem erfgoed. Het verdween helaas op grote schaal in de jaren zeventig als gevolg van moderne navigatie- en communicatiemiddelen. Helaas, want deze bouwwerken dragen bij aan de kenmerkende identiteit van het waddengebied. Een identiteit die niet alleen ontleend wordt aan het rijke natuurleven, maar ook door de aanwezigheid van de mens, nu al zeker tweeënhalfduizend jaar. Een eenzame strandpaal, een huisje voor schipbreukelingen of een stoere zeekaap in de oneindige vlakte maakt de natuur nog onherbergzamer. Wie een ansichtkaartenrek in het waddengebied bekijkt kan dit niet ontgaan.

De Nederlandse waddenkust is een lastig gebied om te bevaren. De ondiepten maken het binnenvaren van zegaten tot een gevaarlijke zaak. Belangrijke handelssteden probeerden vanaf de dertiende eeuw de toegangen met behulp van kapen en tonnen te markeren. De tonnen lagen aan een ketting aan een zware steen. De kapen stonden op het land op plaatsen waar markante gebouwen ontbraken. Het zijn grote bouwwerken van soms wel twintig of dertig meter hoog die een scherm dragen. Dat scherm kon rechthoekig, rond, ruit- of driehoekvormig zijn en viel zo ver uit zee goed op. Een kaap en een kerktoren of twee kapen tezamen geven een koerslijn aan, of de lijn waarlangs de eerste ton uit een hele serie elkaar opvolgende tonnen gevonden kon worden.

De kapen waren doorgaans van hout en moesten na enkele decennia worden vervangen. Soms op dezelfde plaats, soms ook door het verschuiven van het vaarwater op een andere locatie. In de negentiende en vroegtwintigste eeuw werden kapen vervangen door exemplaren van gietijzer. Later in de twintigste eeuw ging men toch ook weer over op houten kapen. Tropisch azobéhout blijft buitengewoon lang goed en behoeft anders dan gietijzer geen onderhoud. In de jaren zeventig moderniseerde de navigatie snel. De zeekapen waren niet langer noodzakelijk en in één snel tempo verdwenen de meeste. In 1858 waren er meer dan 25 zeekapen in het waddengebied, nu zijn ze op één hand te tellen. Drie van gietijzer, op Rottumeroog, op Texel en op de Terschellinger Boschplaat,